

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณธรรมและจริยธรรม เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษไทยได้รักษาไว้คู่กับชาติไทยมาแต่โบราณกาล ปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ คุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของคนไทยเรากำลังจะถูกกลืนจนทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะนักเรียนและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติได้รับวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามาพร้อมกับความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยขาดการพิจารณาไตร่ตรองประกอบกับการไม่เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลในสังคมในยุคบริโภคนิยมทำให้น่าวิตกว่า หากไม่มีการดำเนินการเพื่อยุติปัญหานี้จะเกิดผลกระทบต่องานสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง^๑ ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ นั้นถือว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ รักเพื่อนมนุษย์ รักธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ครูผู้สอนจะต้องปรับปรุงพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ และเจตคติของผู้เรียน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถเรียนรู้เป็นเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและนำไปใช้ในการสร้างและเตรียมทรัพยากรมนุษย์ ให้ประเทศมีคุณภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบยั่งยืนซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดกลยุทธ์ โดยเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารจะต้องเร่งรัดพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะให้การศึกษาอบรมพัฒนาเยาวชนของชาติในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาในระดับรากหญ้า เพราะมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนและชุมชนเป็นอย่างมาก กิจกรรมการเรียนการสอนก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา เด็กจะเกิดการเรียนรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขได้ก็อยู่ที่สถานศึกษาเป็นสำคัญ ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาเป็นผลมาจากความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน และการบริหารจะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติหลายประการ คือ มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีคุณธรรมและมี

^๑ คณะกรรมการการศึกษา, การสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

ลักษณะที่ดี ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ คือ สมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษา การสร้างคุณธรรมเพื่อใช้ในการบริหารเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหาร ที่จะทำให้สามารถดำเนินงานไปด้วยความราบรื่นและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมไทยนับวันจะมีความซับซ้อนวิกฤตและรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเชิงตลาด การแข่งขันแบบเสรี การเร่งรีบและการกระตุ้นในลักษณะบริโภคนิยมผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้โครงสร้างสังคมอ่อนแอ ศาสนาห่างเหินและถูกปฏิเสธ มนุษย์มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ล่อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย หมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมอันดีงาม มีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้นผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษาจึงควรมีแนวปฏิบัติที่อยู่ในกรอบของคุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจบุคคลให้ประพฤติในทางที่ถูกที่ควร และเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้บุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกมีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ^๒

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นผู้บริหารจึงเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา เพราะผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำและเป็นผู้สร้างขวัญกำลังใจให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัยที่ต้องการในโลกยุคไร้พรมแดน ซึ่งการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์นั้นจะต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนั้น แผนพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาการศึกษาต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดนโยบายและกลยุทธ์โดยมีจุดเน้นการพัฒนาความรู้กับคุณธรรม ซึ่งนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของกระทรวงศึกษาธิการนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้นำกรอบแนวคิดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ในแผนการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งพัฒนาคนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม โดยกล่าวถึงแนวนโยบายด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมว่า สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ พัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของคน^๓

ในการการส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับดี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า บุคลากรส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ นับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้น หากปฏิบัติงานร่วมกันโดยไม่อาศัยหลักธรรมเป็นที่ตั้งแล้ว การบริหารงานอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จเพราะบุคคลทำงานมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัว เห็นแก่ได้ เกิดความโลภ โกรธ หลง เห็นแก่ตัว เกิดการเอารัด เอาเปรียบ ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติหน้าที่อย่างทุ่มเททั้งร่างกาย แรงใจ ทำให้องค์กรมีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพเร็วขึ้น ผู้บริหารจึงควรนำหลักธรรมไปใช้บริหารงานบุคคล หลักสังฆัตถุ ๔ “เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล ประสานใจทุกคนที่อยู่ในองค์กร

^๒ สลิลทิพ ชูชาติ, “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๒”, วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑- ๒.

^๓ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา : กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒.

เดียวกันให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความสามัคคี ซึ่งประกอบไปด้วย ๑) การให้ทาน คือ การอนุเคราะห์หรือสงเคราะห์ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามฐานานุรูป ๒) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และจริงใจ ๓) อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ๔) สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอหรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างเสมอภาควางตัวเหมาะสมกับสถานภาพที่เป็นอยู่” เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหารซึ่งสามารถพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาการศึกษาและบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต ๒ ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพนั้นควรจะต้องปฏิบัติตามกรอบนโยบายและทิศทางแผนพัฒนาการ กลยุทธ์การศึกษาและแผนนโยบายการศึกษาประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๐ เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการ มีการวิเคราะห์จัดการงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ อย่างก็ตาม การพัฒนาการศึกษายังมีปัญหาค่าที่ท้าทายต่อการดำเนินงาน บุคลากรบางส่วน ยังขาดความตระหนักในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานให้บรรลุกลยุทธ์ที่กำหนดไว้จึงสร้างความตระหนักและมอบหมายการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบให้เชื่อมโยงสู่การบรรลุตามกลยุทธ์ จุดเน้นให้เพิ่มมากขึ้น^๔ และในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ ทรัพยากรบุคคล เพื่อสนับสนุน การจัดและพัฒนาการศึกษาและนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์โดยนำจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และเป็นลักษณะที่สังคมต้องการเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม บุคคลที่มีจริยธรรมอยู่ในตนเอง ย่อมเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข เป็นคนที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนรวม และใช้หลักธรรมหลักสังคหวัตถุ ๔ ทาน คือ การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ แบ่งปัน ปิยวาจา คือ การเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดถ้อยคำที่เป็นจริง อตถจริยา คือ การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและบุคคลอื่น รู้จักเสียสละไม่เห็นแก่ตัว สมานัตตตา คือ การวางตัว วางตนให้เหมาะสมกับฐานะเสมอต้นเสมอปลาย มีจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน

จากเหตุผลความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าวนี้ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต ๒ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาสถานศึกษา

^๔ รายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๐ สพป. มหาสารคาม เขต ๒.

ให้เกิดผลดี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพการศึกษาและบรรลุวัตถุประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๓.๓ แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต ๒ ประกอบด้วยการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป โดยประยุกต์หลักสังคหวัตถุ ๔ ในพระไตรปิฎก^๕ ตามแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^๖ ซึ่งประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ

๑) การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักทาน ได้แก่ การให้การบริหารงานบุคคลในด้านการให้ การแบ่งปัน สวัสดิการ แรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจ

๒) การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักปิยวาจา ได้แก่ การใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับบุคคลในการทำงาน

^๕ องค์กร. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐.

^๖ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔ – ๑๓.

๓) การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักอัตถจริยา ได้แก่ การปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านระเบียบวินัย เพื่อสร้าง ความสามัคคีในหมู่คณะ

๔) การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสมานัตตตตตา ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างสร้างความเป็นภาวะผู้นำ ปฏิบัติ ตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

๑.๔.๒.๑ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอวาปีปทุม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑,๘๒๘ คน ในโรงเรียน ๒๔๑ แห่ง จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาได้ ดังนี้

(๑) ตำแหน่ง

(๑.๑) ผู้บริหาร	จำนวน ๒๐๔ คน
(๑.๒) ครูผู้สอน	จำนวน ๑,๖๒๔ คน

(๒) ระดับการศึกษา

(๒.๑) ปริญญาตรี	จำนวน ๑,๒๑๓ คน
(๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี	จำนวน ๖๑๕ คน

(๓) ประสบการณ์ทำงาน

(๓.๑) ระยะ ๕ ปีลงมา	จำนวน ๕๘๑ คน
(๓.๒) ระยะ ๖ – ๑๐ ปี	จำนวน ๕๕๑ คน
(๓.๓) ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป	จำนวน ๖๙๖ คน

๑.๔.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต ๒ จำนวน ๓๑๘ คน ใน ๒๔๑ แห่ง กำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชชี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)^๗ โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามสถานภาพและเปรียบเทียบสัดส่วนประชากรตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple random Sampling) โดยการสุ่มอย่างง่าย

(๑) ตำแหน่ง

(๑.๑) ผู้บริหาร	จำนวน ๑๐๐ คน
(๑.๒) ครูผู้สอน	จำนวน ๒๑๘ คน

(๒) ระดับการศึกษา

(๒.๑) ปริญญาตรี	จำนวน ๒๑๐ คน
(๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี	จำนวน ๑๐๘ คน

(๓) ประสบการณ์ทำงาน

(๓.๑) ระยะ ๕ ปีลงมา	จำนวน ๑๐๐ คน
(๓.๒) ระยะ ๖ – ๑๐ ปี	จำนวน ๑๐๒ คน
(๓.๓) ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป	จำนวน ๑๑๖ คน

^๗ เครชชีและมอร์แกน, อ้างในบุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๔), หน้า ๔๓.

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑.๔.๓.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
แยกเป็น

(๑) ตำแหน่ง

(๑.๑) ผู้บริหาร

(๑.๒) ครูผู้สอน

(๒) ระดับการศึกษา

(๒.๑) ปริญญาตรี

(๒.๒) สูงกว่าปริญญาตรี

(๓) ประสบการณ์ทำงาน

(๓.๑) ระยะ ๕ ปีลงมา

(๓.๒) ระยะ ๖ – ๑๐ ปี

(๓.๓) ระยะ ๑๑ ปีขึ้นไป

๑.๔.๓.๑ ตัวแปรตาม ได้แก่ การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ ตามกรอบแนวคิด ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^๔ อันประกอบด้วยทั้งหมด ๔ ด้าน

๑) การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักทาน

๒) การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักปิยวาจา

๓) การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักอิตถจริยา

๔) การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสมานัตตัตตา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษา ประชากร กลุ่มตัวอย่าง การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ จำนวน ๒๔๑ โรงเรียน

๑.๔.๕ ขอบเขตระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงการทำวิจัยเรื่องนี้ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

๑.๕.๑ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ แตกต่างกัน

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๖.

๑.๕.๒ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้บริหาร หมายถึง เกื้อหนุน ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ดีขึ้น เช่น ส่งเสริมการลงทุน ส่งเสริมการศึกษา การแสดงและกิริยาท่าทางของสิ่งมีชีวิตที่เกิดร่วมกันกับสิ่งแวดล้อม เป็นการตอบสนองของระบบหรือสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งเร้าหรือการรับเข้าทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอก มีสติหรือไม่มีสติระลึกรู้ ชัดเจนหรือแอบแฝง และโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ แนวทางซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และเป็นลักษณะที่สังคมต้องการเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม บุคคลที่มีจริยธรรมอยู่ในตนเอง ย่อมเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข เป็นคนที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนรวม

๑.๖.๒ หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คน อยู่ร่วมกันด้วยความรัก และสามารถส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ก่อให้เกิดการความพึงพอใจกับผู้ประพฤติปฏิบัติตาม โดยคำนึงถึงหลักธรรมทั้ง ๔ ด้าน คือ

๑) ทาน คือ การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน ด้วยสิ่งของต่างๆ ตลอดถึงการให้ความรู้และการแนะนำสั่งสอน

๒) ปิยวาจา คือ การเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่จริงเป็นประโยชน์ ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูด ทำให้การทำงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการงานยิ่ง

๓) อตถจริยา คือ การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และบุคคลอื่น รู้จักเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทุ่เมเทร่างกาย แรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่น

๔) สมานัตตตา คือ การวางตัว วางตนให้เหมาะสมกับฐานะ เสมอต้นเสมอปลาย มีจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน

๑.๖.๓ การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้บริหารตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในสถานศึกษา หมายถึง การนำศาสตร์และศิลป์หรือความรู้ทางวิชาการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน นำมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานได้อย่างกลมกลืน เชื่อมโยงกันให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และนำหลักการบริหารการศึกษาที่เป็นความสำคัญของการปฏิบัติตนตามหลักพุทธธรรม มาเป็นสมรรถนะที่สำคัญและจำเป็นของผู้บริหารการศึกษาในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่ต้องใช้ความรู้คู่

คุณธรรมในด้าน ๔ ประการคือ (ด้านการให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ) (การเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์) (การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และบุคคลอื่น รู้จักเสียสละไม่เห็นแก่ตัว) (การวางตัววางตนให้เหมาะสมกับฐานะ เสมอต้นเสมอปลาย มีจิตใจมั่นคง) โดยเน้นองค์รวมของเนื้อหาทางด้านหลักพุทธธรรมปรับใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ ซึ่งตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการบริหารมี ๔ ด้าน คือ

๑.๖.๓.๑ การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านทาน หมายถึง การประยุกต์การบริหารโรงเรียนทั้ง ๔ ด้าน ด้านวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มาบูรณาการทางจริยธรรมด้านทาน ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และเป็นลักษณะที่สังคมต้องการเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

๑.๖.๓.๒ การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านปิยวาจา หมายถึง การประยุกต์การบริหารโรงเรียนทั้ง ๔ ด้าน ด้านวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มาบูรณาการทางจริยธรรมด้านปิยวาจา ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และเป็นลักษณะที่สังคมต้องการเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจคือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานมีทางเสียสละสมานสามัคคี ซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสเตือนพระภิกษุให้พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน

๑.๖.๓.๓ การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านอัตถจริยา หมายถึง การประยุกต์การบริหารโรงเรียนทั้ง ๔ ด้าน ด้านวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มาบูรณาการทางจริยธรรมด้านอัตถจริยา ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และเป็นลักษณะที่สังคมต้องการเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส ไม่เป็นคนเล้งน้ำใจช่วยใครไม่เป็น คือ ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวจัด ยามที่ผู้อื่นหรือสังคมประสบความทุกข์เดือดร้อน และต้องการความช่วยเหลือ

๑.๖.๓.๔ การส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมด้านสมานัตตตา หมายถึง การประยุกต์การบริหารโรงเรียนทั้ง ๔ ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มาบูรณาการทางจริยธรรมด้านสมานัตตตา ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และเป็นลักษณะที่สังคมต้องการเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องในงาน และต่อคนทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง มีความประพฤติดีงามเสมอต้นเสมอปลาย มีจิตใจหนักแน่น

๑.๖.๔ ตำแหน่ง หมายถึง หน้าที่การงานของผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ ประกอบด้วย

๑.๖.๔.๑ ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒

๑.๖.๔.๒ ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูและพนักงานราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒

๑.๖.๕ ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่ได้รับการศึกษา สำเร็จการศึกษา ของบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ ประกอบด้วย

๑.๖.๕.๑ ปริญญาตรี หมายถึง ระดับความรู้ขั้นต้นที่สถาบันอุดมศึกษาประสาท ให้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดเป็นวุฒิที่สูงกว่าอนุปริญญา

๑.๖.๕.๒ สูงกว่าปริญญาตรี หมายถึง ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูงปริญญาโท และปริญญาเอก

๑.๖.๖ ประสบการณ์ทำงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ของ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต ๒ ประกอบด้วย

๑.๖.๖.๑ ระยะเวลา ๕ ปีลงมา หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ ๑ เดือน ถึง ๕ ปี

๑.๖.๖.๒ ระยะเวลา ๖ – ๑๐ ปี หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน มากกว่า ๕ ปี คือตั้งแต่ ๖ ปี จนถึง ๑๐ ปี

๑.๖.๖.๓ ระยะเวลา ๑๑ ปีขึ้นไป หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน มากกว่า ๑๑ ปี คือตั้งแต่ ๑๑

๑.๖.๗ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หน่วยงานตามกฎหมายที่มีหน้าที่หรือมี วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒

๑.๖.๘ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ หมายถึง หน่วยงานตามกฎหมายที่มีหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ในเขต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒

๑.๗. ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ได้รับการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒

๑.๗.๒ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ข้อมูลพื้นฐานด้านการเปรียบเทียบการส่งเสริมพฤติกรรม ทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

๑.๗.๓ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒ ได้ข้อมูลสารสนเทศ ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับ การบริหารเชิงบูรณาการ เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๗.๔ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒